

Aleg 753

# Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

## Wysoki Sejmie!

Ostatnie sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 13. sierpnia r. 1909 LW. 75209 w przedmiocie spraw górniczych, przedłożone Wysokiemu Sejmowi dnia 18. września 1909 obejmowało czynności Wydziału krajowego w ciągu r. 1908, a zostało uzupełnione sprawozdaniem Wydziału kraj. z dnia 14. stycznia 1910 LW. 147.681/09 o ankiecie w sprawie węglowej (zwołanej w wykonaniu polecenia Sejmu z dnia 19. października 1908).

Pierwsze sprawozdanie było przedmiotem obrad sejmowej Komisji górniczej i w dwu jej sprawozdaniach z dnia 7. października r. 1909 L. S. 5255 i z dnia 8. października 1909 L. S. 4846/909 tudzież w uchwale budżetowej powziętej w dniu 31. stycznia r. 1910 a zatwierdzającej preliminarz Wydziału krajowego (rub. XI.) znalazł Wydział krajowy wskazówki postępowania w ciągu ubiegłego r. 1909. Uchwały proponowane przez sejmową Komisję górniczą nie różniły się zresztą w istotnych swych postanowieniach od wniosków Wydziału krajowego.

Dla dokładności niniejszego sprawozdania powtarzamy tu uchwałę budżetową Sejmu krajowego, przeznaczającą w rubr. XI. na cele górnicze:

1. na badanie kraju w celu zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania	6.000 K.
2. na utrzymanie krajowej Szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu	20.110 „
3. na stację doświadczalną produktów naftowych	4.300 „
4. na nagrody konkursowe za prace z dziedziny technologii nafty i wosku ziemnego	600 „
5. na zbieranie i ogłaszanie dat statystycznych o produkcji i handlu nafty i wosku ziemnego	1.000 „
6. na stypendya i zasiłki dla górników i słuchaczy górnictwa w wyższych szkołach lub w praktycznych szkołach wiertniczych	8.000 „
7. na potrzeby Muzeum górnictwa nafty i wosku ziemnego w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie	300 „
8. a) na utrzymanie kraj. zbiorników naftowych	70.729 „
b) umorzenie pożyczki mającej się zaciągnąć na budowę i urządzenie kraj. zbiorników naftowych	135.000 „
9. dla Szkoły górniczej w Dąbrowie (stała subwencya)	3.000 „
razem	249.039 K

### i w dochodach:

1. Subwencya c. k. Skarbu na utrzymanie kraj. szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu	9.000 K.
2. dochód ze zbiorników naftowych	214.000 „
3. dochody własne kraj. stacji doświadczalnej dla produktów naftowych za dokonane analizy w r. 1909	250 „
razem	223.250 K.

i dzielimy je jak poprzednio na 4 działy — spraw dotyczących stypendyów i w ogóle nauki górnictwa, spraw obejmujących subwencyonowane z funduszków krajowych badania naukowe — spraw nie obciążających funduszu krajowego, i czwarty o krajowych zbiornikach dla surowca naftowego.

## 1. Nauka górnictwa.

### a) niższe szkoły górnicze.

Alegat 1.

W sprawozdaniu z dnia 13. sierpnia r. z. przedstawił Wydział krajowy warunki istnienia krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu, tudzież sprawozdanie z nauki udzielanej w r. 1908/9. Warunki te nie uległy żadnej zmianie, a z dołączonego sprawozdania dyrekcyi szkoły widać że i nauczanie i postęp uczniów szły tym samym trybem. Uczniów się zgłosiło 18 a 13 już, 14-sty po wakacyach ukończy nauki z dobrym postępem.

Sprawa wydania dla szkoły nowego statutu i zwiększenia wymogów od wstępujących do niej uczniów i jej abiturjentów zawisła od górniczopolicyjnych przepisów dla kopalń nafty, które są już przedmiotem obrad komisji kraj. Rady naftowej i niebawem będą wydane; sprawa nauczania, osobiwie rysunków, odbywania ćwiczeń zarówno jak wykonywanie dozoru nie będą zadowolniająco rozstrzygnięte jak długo nie stanie osobny ku temu budynek szkolny i internat. Sejmowa Komisya w swem sprawozdaniu z dnia 8. października r. z. przyznała potrzebę tej inwestycyi, ale nie otworzyła na nią nowego kredytu, a Wydział krajowy z kwotą 33.849 K. 97 gr., które na ten cel posiada do budowy przystępować nie może.

A życie w Borysławiu i utrzymywanie się uczniów i nauczycieli staje się coraz droższem. Na ogólną prośbę uczniów i na przedstawienie kuratoryi Szkoły uznał Wydział krajowy za słuszne podnieść zasiłki naukowe udzielane uczniom do 40 K. resp. 25 K. miesięcznie z 25 K. i 15 K. jakie dotychczas udzielał. A są jednak mimo tego zasiłku uczniowie co dla przeżycia muszą pół szychty w kopalniach pracować.

Wydano w ten sposób o 1500 K. więcej na stypendya naukowe w tej szkole, ale ta kwota została pokryta przez oszczędzania płacy asystenta, którego dla kursu przygotowawczego, na który się nikt nie zgłosił, nie ustanawiano.

Zastępstwo chorego przez 3 miesiące nauczyciela górnictwa p. Kazimierza Broniewskiego sprowadzi w roku bieżącym pewne przekroczenie tej pozycyi.

Taką samą prawie ilość uczniów liczyła w roku ubiegłym i szkoła górnicza w Dąbrowej (Śląsk austr.), dla której Wys. Sejm przeznaczył stałą subwencję w kwocie 3.000 K., oprócz udzielonych zasiłków naukowych.

Szkoła ta założona staraniem i funduszami zebranymi przez Związek górników i hutników polskich w Austrii, przeszła w roku bieżącym, a więc po 3 latach istnienia pod zarząd osobnego Komitetu szkolnego, w którym galicyjski Wydział krajowy jest reprezentowany przez p. Romana Riegera, kierownika kopalni węgla w Witkowicach. Do egzaminu w d. 19. i 20. lipca r. b. zgłosili się wszyscy 20 uczniów którzy w ciągu 2 lat ostatnich do szkoły byli zapisani, i zdali go z dobrym lub bardzo dobrym postępem tak, że zostali uznani za uzdolnionych do służby jako dozorczy kopalni.

Na czynność i organizację Szkoły górniczej urządzonej staraniem c. k. rządu przy salinie w Wieliczce Wydział krajowy nie miał i nie ma żadnego wpływu; o ile prywatnie wiadomo otrzymała ona ładne stosowne umieszczenie w budynku muzealnym, fachowego kierownika i nauczyciela, kurs nauki trwający zdaje się 3 lata nie może być oceniany przed upływem trzechlecia, a więc dopiero w r. 1912.

### b) Nauka górnictwa w wyższych szkołach, stacye doświadczalne i naukowe badania.

Jeżeli Wydział krajowy mógł z przyjemnością zaznaczyć, że nasz kraj, c. k. rząd i społeczeństwo pilnie zwróciły uwagę na potrzebę nauki górnictwa, odpowiadającej niższemu zawodowemu wykształceniu, to niestety nie można tego powiedzieć o wyższych studiach górniczych. Tyloktrotnie od r. 1894 powtarzana rezolucya Sejmu krajowego, aby c. k. rząd c. k. szkołę politechniczną we Lwowie uzupełnił wydziałem górniczohut-

niczmy, nie uzyskała przychylnego załatwienia, i w kraju mamy tylko kurs (dwuletni) dla kandydatów do zawodu górniczego, którzy dalsze fachowe studia odbywać muszą w Leoben lub w Przybramie. C. k. Ministerstwo robót publicznych ma wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 20. września 1909 L. 16008/pr. wdrożyć ponowne szczegółowe dochodzenie i przystąpić do rozważenia potrzeby wyższej szkoły górniczej w Galicyi, ale wskazana ewentualnie dla tego przedmiotu ankieta nie została zwołana.

A potrzeba tej szkoły jest istotną; odczuwa ją społeczeństwo, gdy na zjazdach techników i górników o nią się upomina, odczuwa ją młodzież tych pozakrajowych akademii montanistycznych, bo co roku kilku lub kilkunastu zwraca się do Wydziału krajowego z prośbą o ułatwienie im praktyki wakacyjnej w kopalniach nafty lub wosku ziemnego. gdyż znajomości tych kopalń zagranicą nabyć nie mogą; skutkiem braku takiej szkoły jest też coraz widoczniejsze przechodzenie kopalń węgla kamiennego w ręce obcokrajowe.

Wydział krajowy dla poparcia studyów górniczych udziela słuchaczom tych kursów w kraju i zagranicą zasiłków rocznych i subwencji na wycieczki, o ile na to fundusze z pozycyi 6. rubr. XI. wystarczają.

Naukowe geologiczne i geologiczno-górnicze badania doznały w roku bieżącym nie małej zmiany przez to, że komisya geologiczna zaproponowała, a Wydział krajowy w zasadzie przychylił się do drugiego wydania mapy geologicznej pewnych części kraju, a mianowicie na zachód od Krakowa położonej części Galicyi. Do pracy tej miano już w tym roku przystąpić; kierownictwa jej podjął się profesor Uniwersytetu Dr. Grzybowski i jeśli nieprzewidziana przeszkoda jednemu ze współpracowników nie dozwoliła wziąć w niej udziału i sprawa się nieco opóźni, nie mniej do tego wydawnictwa Wydział krajowy przystąpi. Powód jego jasny: wyczerpanie całego pierwszego wydania mapy tej, dla przemysłu górniczego ważnej, a gorączką spekulacyjną objętej okolicy. Do zupełnego wydania mapy brak jednak jeszcze 2 arkuszy (Wadowice i Stary Sambor).

Drugie większe badanie zostało poruczone prof. Józefowi Morozowiczowi już w roku zeszłym, a mianowicie mineralogiczno-petrograficzne badanie krystalicznego trzonu Tatr, które i w tym roku się prowadzi, ale w przyszłym roku dopiero ukończonym być może; monografia okolicy Dźwiniacza i Staruni, poruczona pp. Bartonecowi i Drowi Szajnosze, tudzież monografia Tustanowic, jako dalszy ciąg Borysławia, są już na ukończeniu. Wydział krajowy podniósł nieco, o 1000 koron, fundusze na to przeznaczane, bo też te prace nie cierpią zwłoki.

Dla ich systematycznego prowadzenia i wykorzystania całej pracy naukowej, którą profesorowie naszych szkół wyższych i ich pomocnicy w ten przedmiot ofiarnie wkładają, potrzeba jednak skoncentrowania ich w krajowym zakładzie geologicznym, na który ani Wysoki Sejm fundusów, ani c. k. rząd subwencji nie przyznał. Wydział krajowy ponawia swą w tym względzie proponowaną rezolucyę, zgodnie z tekstem nadanym jej przez sejmową Komisję.

Sprawa reorganizacji krajowej stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych mimo poparcia, jakie starania Wydziału krajowego znalazły w rezolucyi sejmowej Komisyi, nie postąpiło i stacya ta nie uzyskała, jak tego pragnie Wydział krajowy, prawa publiczności.

Wyczerpujące o jej czynności, zasługach i brakach sprawozdanie przedłożył Wydziałowi krajowemu w dniu 11. grudnia r. z. subkomitet ankiety naftowej. Sprawozdania z tej ankiety nie przedkładamy, bo zostało ono zwrócone subkomitetowi dla dokładniejszego sformułowania pewnych prawnych postulatów; rozdział dotyczący reorganizacji krajowej Stacyi doświadczalnej został jednak uchwalony, a mianowicie ankieta uznała potrzebę:

1. wynajęcia i urządzenia większego i odpowiedniego lokalu, zanim znajdzie stacya własne pomieszczenie.
2. uniezależnienia kierownika stacyi przez przyznanie mu takich poborów, ażeby mógł czas swój i pracę w zupełności stacyi poświęcić;
3. powiększenie personalu stacyi;
4. powiększenie dotacyi na środki naukowe i publikacye.
5. uzyskanie prawa publiczności,
6. staranie o wydatniejszą subwencyę rządową.

Reorganizacja ta jednak sprzężona dziś ze sprawą wystawienia budynku dla krajowej stacji doświadczalnej i dla krajowego zakładu geologicznego, zależy od przeznaczenia na ten cel odpowiednich przez Wysoki Sejm funduszków i od wydatnej subwencji rządu, co istotnie poważniejszej kwoty wymaga, skoro budynek bez gruntu nawet kosztować musi 200.000 — 250.000 K.

Ankieta kończy swe sprawozdanie opinią, że należałoby, aby Wydział krajowy nie czekając na decyzję c. k. rządu przystąpił do budowy stacji nie przestając czynić możliwych starań, aby skłonić rząd do współudziału w kosztach.

Jako all. 2 % załączamy sprawozdanie z czynności stacji w r. 1909/10.

Allegat 2.

## II. Sprawy nie obciążające funduszu krajowego.

Wśród spraw nie obciążających funduszu krajowego trzy rezolucje powzięte przez Wysoki Sejm w dniu 19. października 1908 r. były przedmiotem badań i starań Wydziału krajowego.

Pierwsza to reorganizacja kraj. Rady górniczej. Do sprawozdania z roku zeszłego dołączył Wydział kraj. (al. 4.) projekt statutu tej rady, którego przepisy dotyczące składu rady górniczej (§ 3 i 4.) sejmowa komisja pragnie odmienić.

Porównanie obu tekstów, dołączone do sprawozdania sejmowej komisji z dnia 7. października r. z., wystarcza dla zorientowania się w wyborze i Wydział kraj. oczekuje uchwały Wysokiego Sejmu.

Druga rezolucja polecała Wydziałowi kraj., aby w drodze ankiety, złożonej z interesentów kopalń węglowych oraz techników górniczych przy współudziale sfer poselskich, zastanowił się w najbliższym czasie nad możliwością współdziałania kraju, zwłaszcza w kierunku nabywania, względnie zgłaszania na rzecz kraju, wyłączności górniczych na węgiel oraz nad sposobami zmierzającymi do rozpoczęcia przez kraj robót poszukiwawczych za węglem, tudzież, aby, o ile wynik ankiety stwierdzi potrzebę czynnej akcji kraju, wstawił począwszy od r. 1910 do budżetu krajowego odpowiednie na ten cel kredyty.. Z przebiegu tej ankiety i z badań, jakie Wydział kraj. nad tą kwestyę przeprowadził, zostało Wys. Sejmowi przedłożone w d. 11. stycznia r. b. sprawozdanie uzupełnione stenograficznym protokołem obrad i zakończone wnioskami, o których uchwalenie i teraz Wydział krajowy uprasza.

Trzecia rezolucja polecała, aby Wydział kraj. w drodze ankiety przy współudziale interesentów przemysłu naftowego zastanowił się nad zmianami, względnie nad uzupełnieniem tych ustępów kraj. ustawy naftowej z d. 22. marca 1908 dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 61, które zawierają postanowienia co do formy ułożenia prawnych stosunków kilku współuczestników pola naftowego — tudzież, aby tej ankiecie poddał myśl reorganizacji kraj. Stacji doświadczalnej dla produktów naftowych.

W sprawozdaniu Wydziału kraj. z d. 13/8 r. 1909 LW. 75209 już zaznaczono, że w d. 29. Lipca t. r. odbyła się ankieta nad obu wyżej wymienionymi kwestyami, i nad trzecią, przedłożoną przez Wydział krajowy, czy i jakie dla sanacji stosunków przemysłu naftowego należałoby przedsięwziąć środki zaradcze w kierunku bądź to ustawodawczym bądźto ekonomicznym, bądźto policyjno-górniczym.

Dyskusja toczyła się przedewszystkiem nad ogólnem położeniem przemysłu naftowego, do czego dawało pobudkę to trzecie pytanie, a gdy ono spowodowało oświadczenie c. k. starosty górniczego Dr. Riela, że Ministerstwo robót publicznych zastanawia się nad zmianą ustawy naftowej w kierunku wskazanym przez wielu mówców, uchwalono przekazać obie sprawy tj. projekt reorganizacji kraj. stacji doświadczalnej, jak i projekt zmiany ustawy naftowej z r. 1908 dwóm podkomitetom z tem, aby na następnem posiedzeniu wnioski ankiecie przedłożyli.

Posiedzenie to odbyło się w dniu 11. grudnia r. z. we Lwowie. Wzieli w niem udział oprócz Przewodniczącego Dr. Władysława Jahla i prowadzącego biuro prak. koncep. Wydziału kraj. Dr. Tadeusza Brzeskiego, pp. c. k. Radca Dworu Dr. Riel, starosta górniczy, posłowie: August Gorayski, Władysław Długosz, Józef Hanczakowski, Dr. Alfred Halban, Dr. Natan Loewenstein, Franciszek hr. Zamoyski i st. radca gór. Jan Zarański, profesorowie politechniki: Br. Pawlewski, L. Syroczyński i R. Załoziecki, tudzież pp.: Dr. Stefan Bartoszewicz, Kazimierz Gąsiorowski, Fr. Brugger, st. radca

Józef Horszowski, Dr. Stan. Pilat, Tomasz Łaszcz, Wit Sulimirski, Mendel Samuelli, Lipa Schutzmann i Wacław Wolski.

Sprawa reorganizacji krajowej stacji doświadczalnej dla produktów naftowych została załatwioną na podstawie przedłożonego przez prof. Pawlewskiego sprawozdania subkomitetu przez powzięcie uchwał zacytowanych już powyżej (str. 3),

W sprawie sanacji i uregulowania przemysłu naftowego przedłożono ankiecie wnioszek rządowy zmiany §§ 31, 31a i 35 obowiązującej ustawy i motywowane wnioski wybranego dla tej sprawy subkomitetu (hr. Zamoyski, Dr. Dziedzic, Dr. Goldhammer i Dr. Horszowski). Po bardzo długiej dyskusji, z której protokołu jednak ze względu na uchwały ad 3) nie przekładamy, ankietą powzięta uchwałę streszczającą się w następujących 4 punktach:

I. § 31 ustawy ma być zmieniony jak następuje:

„Władza górnicza zabroni otwarcia lub dalszego prowadzenia ruchu kopalni:

1. jeżeli powierzchnia terenu kopalnianego tj. nieruchomości, na której ma być wykonane prawo wydobywania, względnie pola naftowego, sama dla siebie, lub w połączeniu z innymi bezpośrednio przytykającymi terenami naftowymi, które uprawniony dla celów kopalni nabył, lub sobie zabezpieczył, wynosi

a) przy kopalni nafty mniej niż 30.000 m<sup>2</sup> (zamiast 12.000 m<sup>2</sup>).

b) przy kopalni wosku mniej niż 45.000<sup>2</sup> (zamiast 30.000<sup>2</sup>).

2. jeżeli założenie otworu wiertniczego lub szybowego na terenie kopalnianym jest niemożliwe dla braku przepisanych poniżej minimalnych odległości od granic tego pola wzgl. tychże pól naftowych. W kopalniach ropy ma być szyb (licząc od środka otworu) oddalony od granic terenu kopalnianego co najmniej o 50 m. To samo tyczy się szybów wywozowych w kopalniach wosku, przy których liczyć należy odległość powyższą od środka szybu. C. k. Starostwo górniczne może po wysłuchaniu krajowej Rady naftowej przyzwolić dla pewnych miejscowości 30 m

i ma być doń dodany

3. jeżeli uprawnienie do wydobywania minerałów żywicznych na zgłoszonym u władzy górnicznej terenie kopalnianym miałyby być wykonane przez kilku współuprawnionych z mocy przepisów §§ 825 — 843 i §§ 1175 — 1216 ustawy cywilnej.

Powyższe postanowienia nie mają zastosowania:

1. do tych terenów kopalnianych, na których zamierzone założenie kopalni:

a) po myśli § 14. ustawy z d. 17. grudnia 1884 Dz. u. kr. Nr. 35 ex 1886 już u władzy górnicznej zgłoszono,

b) wprawdzie założenia kopalni u Władzy górnicznej jeszcze nie zgłoszono, na których jednakowoż prawo do wydobywania minerałów żywicznych nabyto przed dniem ogłoszenia ustawy z 22. marca 1908 dz. u. kr. Nr. 61 na podstawie sądownie lub notaryalnie uwierzytelnionych umów.

2. do tych terenów kopalnianych, na których założenie kopalni:

a) po myśli § 30. ustawy z d. 22. marca 1908 Dz. u. kr. 61 już u władzy górnicznej zgłoszono,

b) wprawdzie założenia kopalni u władzy górnicznej jeszcze nie zgłoszono, na których jednakowoż prawo do wydobywania minerałów żywicznych nabyto po dniu ogłoszenia ustawy z 22. marca 1908 Dz. u. kr. Nr. 61 a przed wejściem w życie niniejszej ustawy na podstawie sądownie lub notaryalnie uwierzytelnionych umów.

Do oznaczonych powyżej pod 2. lit. a) i b) terenów kopalnianych nie będzie miał zastosowania przepis ustępu 3, niniejszego paragrafu, zaś co do norm objętych ustępami 1. i 2. niniejszego paragrafu należy stosować do terenów powyżej pod 2 ust. 1. lit. a) i b) oznaczonych przepis § 15. ustawy z dnia 17. grudnia 1884 Dz. u. kr. Nr. 35. ex 1886, zaś co do wymienionych pod 2. lit. a) i b) postanowienie § 31. ust. 1. i 2. ustawy z dnia 22. marca 1908 r, Dz. ust. kraj. Nr. 61.

§ 31a obowiązującej ustawy naftowej „jeżeli między terenami kopalnianymi znajdzie się przestrzeń gruntu poniżej 12.000 m<sup>2</sup>, nimi otoczona, a żaden z właścicieli sąsiednich terenów naftowych praw naftowych na tej przestrzeni gruntu nie nabył, może właściciel jej żądać od władzy górnicznej orzeczenia, że właściciele sąsiednich terenów naftowych obowiązani są to uczynić w zakreślonym im terminie, w stosunku odpowiadającym długości linii granicznych między terenami, a przestrzenią gruntu, na której prawa naftowe mają być nabyte. W razie niewykonania tego zarządzenia lub w braku zgody na cenę kupna, orzeknie Sąd na podstawie dokonanego oszacowania“ — ma być skreślony, a od-

mienna stylizacja tego paragrafu, zaproponowana przez subkomitet, azawierająca postanowienie: „jeżeli między terenami kopalnianymi znachodzi się zupełnie przez nie otoczona przestrzeń gruntu, w którym istnienie minerałów żywiczych albo jest stwierdzonem, albo też ze względu na stosunki geologiczne prawdopodobnem, wzgl. pole naftowe, którego przestrzeń jest mniejsza, aniżeli wymagana w § 31. lit. 1. albo jeżeli między terenami kopalnianymi znachodzi się pole naftowe w ten sam sposób zamknięte, natenczas może właściciel otoczonej przestrzeni, względnie pola naftowego na wypadek, jeżeli żaden z sąsiadów uprawnionych do wydobywania na otaczających terenach nie uzyskał prawa wydobywania na przestrzeni otoczonej, żądać orzeczenia urzędu górniczego tej treści, iż uprawnieni do wydobywania na otaczających terenach obowiązani są odstąpić mu swoje własne prawa do wydobywania na obszarze, potrzebnym do uzupełnienia otoczonej przestrzeni do ustawy przepisanej § 31, 1. najmniejszej przestrzeni terenu kopalnianego. Orzeczenie takie może jednak być wydane, jeżeli i o ile właścicielowi przestrzeni otaczającej przysługuje prawo wydobywania na większej przestrzeni, ani wymagania w § 31. lit. 1. została zwrócona podkomitetowi dla lepszego sformułowania.

III. Do § 35. obowiązującej ustawy, który brzmi: „jeżeli ruch kopalni jest prowadzony niezgodnie z urzędownie zatwierdzonym planem ruchu, wówczas władza górnicza może w razie potrzeby ruch zastanowić“ proponowano jako dodatek § 35a: „Władza górnicza może ogólnie, albo w poszczególnych okolicach czasowo zabronić rozpoczęcia robót wiertniczych, jeżeli z powodu nadmiaru produkcji otwarciu nowych kopalń stoją na przeszkodzie względy publiczne, w szczególności społeczno-ekonomiczne. Przez taki zakaz przedłuża się umową oznaczony termin rozpoczęcia robót wiertniczych, o ile nic innego nie postanowiono o czasie trwania zakazu.

Zakaz będzie zniesiony z chwilą, gdy ustana jego przyczyna.

Prawo wydania i zniesienia tego zakazu przysługuje Ministerstwu robót publicznych po zasięgnięciu zgody Wydziału krajowego i po wysłuchaniu opinii Krajowej Rady naftowej i Państwowej Rady przemysłowej.

Ogłoszenie wydania lub zniesienia zakazu nastąpi przez dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych“, ankieta jednak oświadczyła się przeciw takiemu uzupełnieniu paragrafu 35.

W skład subkomitetu, do którego odesłano § 31a i który ma się zastanowić raz jeszcze nad dodatkiem do § 31, 3, weszli: hr. Zamoyski, Dr. Goldhammer, Dr. Horszowski, Dr. Loewenstein i Dr. Wasserberger. Subkomitet ten nie złożył jeszcze Wydziałowi krajowemu sprawozdania i Wydział kraj. nie przedkłada z tego powodu ani protokołu z posiedzenia ankiety, ani wniosków w sprawie proponowanych zmian.

### III. Krajowe zbiorniki na ropę w Popielach.

W roku przedmiotowym przeprowadził Wydział krajowy kollaudację budowy krajowych zbiorników na ropę w Popielach i zamknął w zupełności rachunki budowy w łącznej kwocie 1,691.327.72 K. Na pokrycie tego wydatku zaciągnął Wydział krajowy korzystając z uchwały Wysokiego Sejmu z d. 23. września 1907 i 2. listopada 1908 w Banku krajowym pożyczkę w 4½% obligach komunalnych w kwocie 1,500.000 K. zwrotną w 13½ latach. Z pożyczki tej otrzymaliśmy gotówkę 1,488.750 K. i reszta w kwocie 202,573.72 K. wykazana w rachunkach z r. 1909 jako przekroczenia, została pokryta z funduszu krajowego, zmniejsza się ona jednak gospodarczo biorąc przez zużycie na cel budowy czystego dochodu z prowadzenia zbiorników w r. 1909 w kwocie 1574.79 K. wynikugo z porównania wydatków na zbiorniki w r. 1909 o 18.468.90 K. niższych od preliminowanych a dochodów o 16.894.11 K. niższych od preliminowanych do kwoty 200.998.93 K.

Kwota ta znajduje częściowe wyrównanie w zapasach ropy z r. 1908 i 1909 przypadłych zbiornikom z manca dochodzących do 600 cystern a dotychczas nie sprzedanych. Z dochodów ze sprzedaży tej ropy w kwocie przypuszczalnej ponad 200.000 K. wstawił Wydział krajowy na pokrycie przewidywanego deficytu w r. 1911 sumę 106.369 K. zaś reszta około 93.000 K. wpłynie do funduszu krajowego jako dochód niebudżetowy, który posłuży na częściowe pokrycie powyższego przekroczenia na kosztach budowy zbiorników.

Na podstawie zamknięcia rachunków w r. 1908 wymierzono zbiornikom w roku 1909 podatek zarobkowy wraz z dodatkami w kwocie 32.089.80 za r. 1908 i w kwocie 41.003.62 K za r. 1909. Podatek ten wypadł w tak znacznej kwocie głównie z tego powodu, że administracja podatków we Lwowie nie uznała za wydatek odpisania z powodu z użycia inventarza zarachowanego przez Wydział krajowy w fasyi do podatku zarobkowego w kwocie 158.028.93 K. jako nieprzeprowadzonego książkowo, co w administracji Wydziału krajowego jako prowadzącej swe księgi kameralistycznie nie było możliwe. Na przedstawienie jednak Wydziału krajowego w tej sprawie zgodziło się c. k. Ministerstwo Skarbu na zaliczanie powyższych odpisów, wobec czego podatek roczny nie powinien przenosić 5.000 K.

Mimo zapłacenia powyższego w tak znacznej kwocie niespodziewanego podatku (73.093.42 K. za lata 1908 i 1909), zbiorniki popielskie będąc w r. 1909 ustawicznie prawie w całości zajęte dały tak znaczny dochód, że nie tylko pokryły powyższy wydatek na podatek (który zresztą zostanie w znacznej części funduszowi krajowemu zwrócony) oraz przewidziany budżetem na r. 1909 dochód czysty w kwocie 10.196 K. z nadwyżką 1.574.79 K. ale nadto przypis nieniszczonych do dnia 31. grudnia 1909 należytości za składowe w kwocie 121.823.99 K. wreszcie (razem z r. 1908) zapas ropy przypadłej z marca od 600 cystern wartości od 200.000 K.

Rok bieżący jednak będzie dla zbiorników naszych znacznie mniej pomyślny. Skutkiem zmniejszenia się produkcji ropy od początku b. r. a nadto wobec znacznej obecnie pojemności zbiorników w Borysławiu i okolicy dochodzącej do 210.000 cystern zaczęły się zbiorniki popielskie z początkiem b. r. opróżniać i mimo przeprowadzonej przez Wydział krajowy z dniem 1. maja b. r. znacznej redukcji opłat, jest obecnie przeciętnie w zbiornikach ropy zaledwie 3.000 cystern.

Wspomniana wyżej redukcya opłat wynosi: opłata magazynowa od 10.000 kg. z 3 K. miesięcznie na 2 K.; osuszka z  $1/90^0/0$  dziennie na  $1/180^0/0$  dziennie; opłatę pobiera się kwartalnie z dołu a nie z góry, jak dotychczas; składowe uiszcza się najmniej za miesiąc a nie jak dotąd, najmniej za kwartał wreszcie za przetłoczenie ropy, napełnienie cystern i badanie próbek pobiera się obecnie po 2.50 K. w miejsce dotychczasowych 4.50 K.

Mimo tej redukcji opłat oraz mimo małego wypełnienia zbiorników, r. 1910 da prawdopodobnie dochody przewidziane budżetem na r. b., gdyż w b. r. wpłynąć mają i po większej części wpłynęły zaległości komitentów z r. 1909 w kwocie około 121.000 K. a nadto wpłynię zwrot znacznej części zapłaconego za r. 1908 i za r. 1909 podatku zarobkowego.

Rok 1911 da jednak prawdopodobnie znacznie mniejsze dochody, o ile się przyjmie, że stan zapełnienia zbiorników nie będzie lepszy od stanu w r. 1910.

Przedłożony Wysokiemu Sejmowi preliminarz budżetu zbiorników na r. 1911 przewiduje dochód tylko od 3.000 cystern, co przy niższej taryfie opłat z 36 koron na 24 K. rocznie od cysterny, da dochód 72.000 K.; z manca również niższego preliminarzujemy dochód 10.000 K. wreszcie z drobnych dochodów kwotę 1.000 K. tak, że dochody razem z prawie przechodnią pozycją dochodów z asekuracji ropy przyjął Wydział krajowy w kwocie 97.000 K., wobec wydatków na administrację w kwocie 55.229 K. oraz wydatku na amortyzację pożyczki w kwocie 148.130 K.

Ostatecznie okazuje się tedy deficyt prawdopodobny 106.369 K., który byłby musiał zostać pokryty z fundusza krajowego, gdyby nie dochód nadzwyczajny z sprzedaży z wyszczególnionego w pierwszym ustępie niniejszego sprawozdania o zbiornikach większego zapasu ropy przypadłego z manca w r. 1908 i 1910 — dochód wyrównujący powyższy deficyt tak, że preliminarz budżetu zbiorników na r. 1911 zamyka Wydział krajowy ostatecznie dochodami równymi wydatkom.

Wobec znanej niepewności w stosunkach produkcji ropy przewidzieć trudno, czy ten niepomyślny obecnie stan wypełnienia krajowych zbiorników rzeczywiście utrzyma się taki w r. 1911 i czy dłuższy czas trwać będzie; Wydział krajowy ze względów ostrożności w budżetowaniu dochodów przyjmie stan niekorzystniejszy jako bardzo prawdopodobny w r. 1911.

Wreszcie podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że Towarzystwo magazynowe dla produktów naftowych we Lwowie, które przeprowadziło budowę zbiorników, oraz dotychczas prowadzi ich administrację, wypowiedziało Wydziałowi krajowemu umowę z terminem rozwiązania stosunku z dn. 5. stycznia 1911 r. Do

dnia zamknięcia sprawozdania, nie powziął Wydział krajowy decyzji co do administracji zbiorników w r. 1911; prawdopodobnie będzie Wydział krajowy prowadził zbiorniki w własnym zarządzie, co zresztą nie wiele wpłynie na koszt utrzymania zbiorników, wykonywanego dotychczas przez Towarzystwo tylko za zwrotem rzeczywistych wydatków, które obecnie będzie pokrywał wprost fundusz krajowy.

W myśl niniejszego sprawozdania i powołując się na poprzednie z r. 1909 i na sprawozdanie o budżecie krajowym na rok 1911 (rub. XI. rozchodów i dochodów) Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności górniczych za przeciąg czasu r. 1909 po 30. czerwca 1910.

## **Z Rady Wydziału krajowego**

### **Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy:

**Badeni, w. r.**

Sprawozdawca:

**Dr. Władysław Jahl, w. r.**

Członek Wydziału krajowego.





Tabela A.**WYKAZ**

uczni krajowej szkoły górniczej i wiertniczej w Borysławiu za rok szkolny 1909/10, sporządzony według 4 klas wieku, stosownie do rozporządzenia c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 18. kwietnia 1905 L. 2459/167 i 8. maja 1906 L. 13595/1481.

Nazwisko	Klasa wieku	Religia	Miejscowość urodzenia	Kurs fachowy
Bokało Bazyli	I. klasa do 20 lat	gr. kat.	Łanki małe (Galicya)	wiertniczy
Władysław Wawnikiewicz	"	rzym. kat.	Dublany (Galicya)	"
Władysław Eminowicz	II. klasa od 20—25 lat	"	Równe (Galicya)	"
Artur Krzyżanowski	"	"	Łodyna (Galicya)	"
Kucharski Piotr	"	"	Wiatowice (Galicya)	"
Stanisław Medycki	"	"	Starunia (Galicya)	"
Jan Romuald Postępski	"	"	Stryj (Galicya)	"
Maryan Rogoyski	"	"	Gruszów wielki (Galicya)	"
Jan Tworzydło	"	"	Bachorzec (Galicya)	"
Mieczysław Wawnikiewicz	"	"	Dublany (Galicya)	"
Michał Bajda	"	"	Sambor (Galicya)	górnicy
Mieczysław Ptaszyk	"	"	Siennów (Galicya)	"
Stanisław Zaręba	"	"	Częstochowa Król. Polskie	"
Jusis Józef	III. klasa od 25—30 lat	"	Wilno (Litwa)	wiertniczy
Bronisław Wojnarowicz	"	"	Bałamutówki Król. Polskie	"
Tadeusz Marowski	IV. klasa od 30 lat wyżej	"	Andrychów (Galicya)	"
Antoni Wolański	"	gr. kat.	Ottynia (Galicya)	"
Eugeniusz Bosacki	"	rzym. kat.	Warszawa Król. Polskie	"

## SPRAWOZDANIE

z czynności stacy doświadczalnej dla przemysłu naftowego  
z roku 1909/1910.

Według wykazu czynności za rok 1909 wykonano 41 analiz ropy, nafty, olejów, wosku ziemnego i minerałów bitumicznych, z tych przypada na czasokres sprawozdawczy 26. Do tego doliczyć należy 20 analiz wykonanych do wakacyj 1910, także w okresie sprawozdawczym wykonano ogółem 46 analiz na zlecenie stron. Zamawiania przesyłały przeważnie towarzystwa i spółki naftowe. Między interesentami byli także pozakrajowi z Wiednia, Górnej Austrii, Królestwa i Rumunii.

Oprócz tego został wysłany asystent stacy p. Czesław Zieliński na miesiąc letnie do od benzyniarni państwowej w Drohobyczu celem przeprowadzenia systematycznego badania zanieczyszczonej odpadkami naftowymi wody z Tyśmienicy oraz skuteczności urządzeń służących do oczyszczenia wód rafineryjnych, gdyż kierownik stacy przygotowuje do spółki z p. c. k. radcą budownictwa W. Skwarczyńskim szefem biura przemysłowego w c. k. namiestnictwie i p. W. Jakimowskim referentem spraw wodnych obszerny memoriał w sprawie zanieczyszczenia wód w okręgu drohobyckim i sposobach usunięcia szkodliwości takowych. Elaborat ten będzie przedłożony i poświęcony VI. Zjazdowi Techników, jaki we wrześniu ma się odbyć we Lwowie. W porozumieniu z ministerstwem robót publicznych wykona asystent potrzebne do tego analizy wody według z góry ułożonego planu.

Z innych większych prac doświadczalnych należy wymienić ukończenie doświadczeń nad wydzieleniem parafiny za pomocą centryfugi, które prowadzono na większą skalę przy współdziałaniu fabryki maszyn w Brunn-Königsfelde w rafinerii nafty w Limanowie, w którym to celu jeździł były asystent p. O. Knybel podczas feryj zeszłorocznych do Limanowy.

Do rzędu większych robót należy także przeprowadzenie analiz i badań smarów używanych w kopalniach nafty w Borysławiu i Tustnowicach w maszynach do tłoczenia ropy. Pracę tę porucił mi c. k. Urząd górniczy okręgowy w Drohobyczu na skutek zagadkowego wypadku eksplozji maszyny łożem smarowanej a ścieśnionem powietrzem hamowanej. Wyniki tych badań posłużyły mi do wypracowania ekspozycji o przyczynach podobnych eksplozji.

Na żądanie rumuńskiego towarzystwa naftowego „Olex“ w Bukareszcie przeprowadzono w stacy systematyczne badania nad otrzymywaniem bezbarwnych i bezwonnnych olejów z mazi ponaftowych pochodzenia rumuńskiego z zupełnie pomyślnym skutkiem.

Dla towarzystwa akcyjnego dla przemysłu naftowego we Lwowie zestawiono analizy wszystkich gatunków rop galicyjskich.

Z prac naukowych kontynuowano rozpoczęte już poprzednio badania nad tworzeniem się asfaltów w ropie przy kondensacyjnym działaniu pewnych substancyj chemicznych. Dotychczas przeprowadzono kilka seryj doświadczeń nad wpływem czasu, światła, wyższej temperatury i ciśnienia przy użyciu całego szeregu znanych środków kondensacyjnych i polimeryzacyjnych. Rezultaty tych doświadczeń są zadowalniające i do dalszych dociekań w tym kierunku zachęcające. Krótkie tymczasowe sprawozdanie o tworzeniu się asfaltów w ropie w skutek kondensacji pojawi się niebawem drukiem.

Badano także jeden okaz „elaterytu“ rzadkiego elastycznego bitumenu, którego próbkę przysłano z Azyi środkowej za pośrednictwem agentury w Brodach.

W stacyi pracował w miesiącach letnich w tym czasie kiedy asystent wyjechał do odbenzyniarni w Drohobyczu p. F. I. Skowroński ukończony słuchacz wydziału chemii jako praktykant pod moim bezpośrednim kierownictwem.

Lwów 12. sierpnia 1910.

**Prof. Roman Załoziecki** w. r.  
kierownik stacyi.